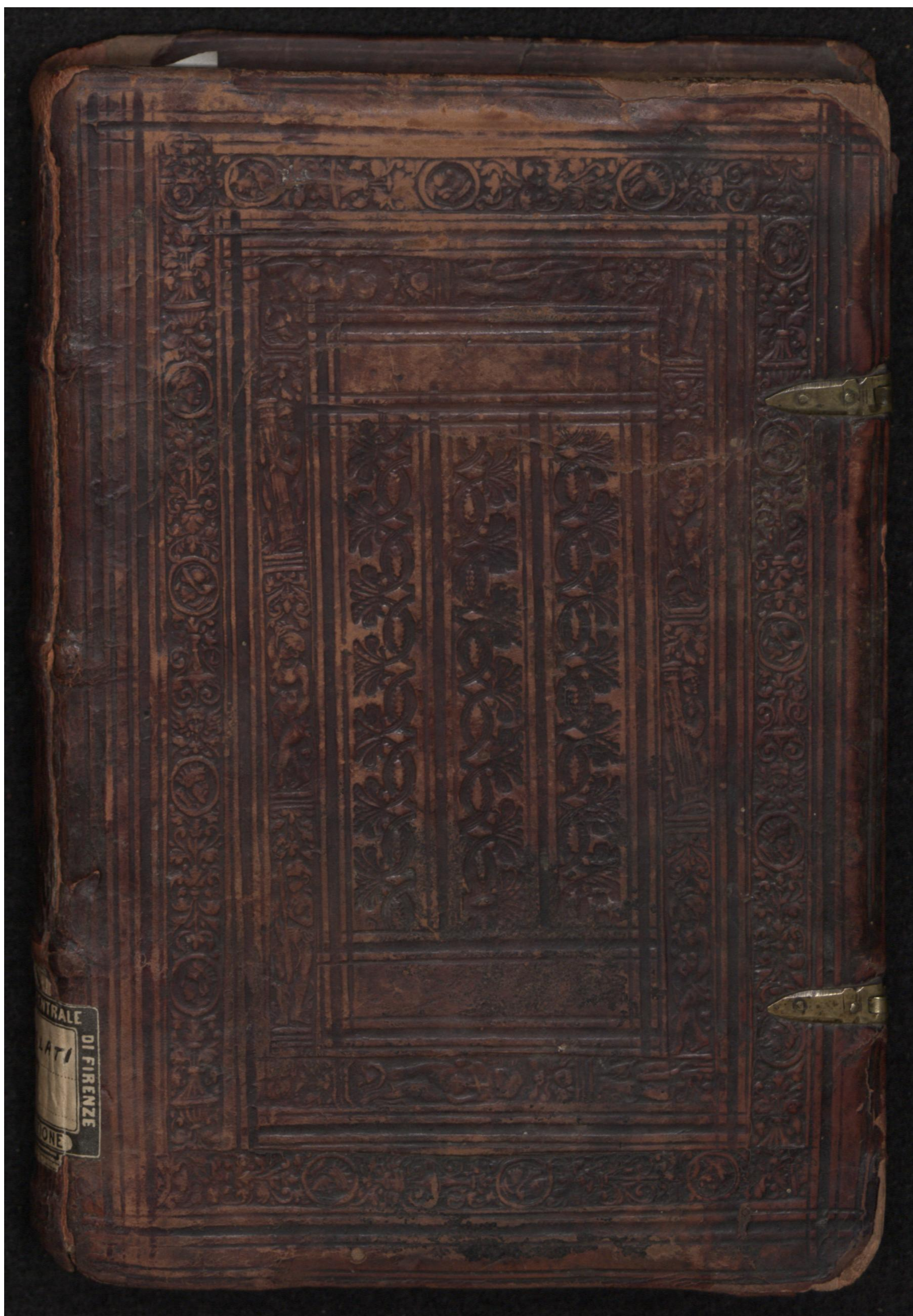

DI FIRENZE

NAZIONALE CENTRALE
POSTILLATI
107
CONSULTAZIONE

BIBLIOTECA NA

X X 6

Dyt boeck hoorde my Zacharias [illegible]
Kroegen [illegible]
[illegible] minen Mark

19. 5. 239

J. h. d. 8

Anno [illegible] den 6 Aprilis

[illegible] [illegible], Hefftes mich ver-

[illegible] off mein kleinen

[illegible] Morsit [illegible],

[illegible]

[illegible]

IHS. CHS.

Stormectigste/ Høyborne Førstis oc Herris/ Her Christians den tredie/ Danmarckis/ Norgis/ Wendis oc Gottis Konges etc.

Recess: Offuerseet/ oc met ny Artickle forbedrit/ Paa Koldinghuss/ Aar etc.

M. D. LVIII.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff Laurentz Benedicht.

1583.

Oc findis til kiøbs hoss Laurentz Benedicht/ samme steds.

Christian met Guds Naade/ den tredie/ Danmarckis/ Norgis/ Wendis/ oc Gottis Konning rc.

Symbolum.

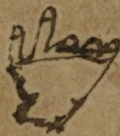
O GVD SCHAF DIN VILLIE.

J Christian den tredie / met Guds naade / Danmarckis / Norgis / Wendis oc Gottis Konge. Hertug vdi Slesuig / Holsten / Stormarn oc Dytmerschen. Greffuen vdi Oldenborg oc Delmenhorst. Giøre alle vitterligt / at wi forfare / at de Recesser som wi haffue ladet vdgaa / Siden Wi met vore Elskelige Riigens Raad loed vdgaa den Recess Aar ꝛc. M. D. xlvij. vdi vor Kiøbstæd Kiøbenhaffn / Samme Recesser haffue giort hos vanuittige Herritzfogeder oc Dommere besuering / fordi at de icke kunde vide dem der effter at rætte. Der for haffue wi nu met vore Elskelige Danmarckis Rigis Raad / som nu her hoss oss tilstæde ere / Som er Johan Friis til Heslager / vor Cantzler / Her Otte Krumpen til Truidzholm / Marsk vdi vort Rige Danmarck / Her Mogens Gyldenstierne til Stiernholm Riddere / Byrge Trolle til Lilleø / Oluff Munck til Tiussel / Erick Krabbe til Bustrup / Antønnis Bryske til Langsøe Riigens Cantzler / Jørgen Lycke til Offuergaard / Eyler Rønnow til Huitfeld / Hans Bernekow til Bircholm / Niels Lange til Kiergaard / Holger Rosenkrantz til Boller / Her Lauge Brade til Krogholm / Ridder / Jffuer Krabbe til Østergaard / oc Herloff Trolle til Hilkerisholm. Dragit samme Recesser alle vdi denne

 effter-

efftersereffne Recess / huilcken Wi met forneffnde vore Elskelige Danmarckis Rigis Raad / Nu haffue beuilliget oc samtyckt / som her effter følliger. Oc huess denne Recess icke forklarer / Da skal mand rætte sig effter Lougen / Dog skal den Recess som Wi met vort Elskelige Danmarckis Rigis Raad / Prelater / Adel / Kiøbstedsmend / oc Bønder / haffue ladit Beseglet oc vdgaa / her met være wforkrenckit vdi alle Artickle som her vdi icke beneffnd ere.

I. At

B Recess.

I. At Kongen skal elske Gud/ oc hielpe huer mand til Loug oc Ræt.

FOrst ville oc skulle wi Christian Konge til Danmarck oc Norge etc. Være plictig offuer alt / at elske oc dyrcke den Almectigste Gud/ hans hellige rene Ord oc Lære: Oc styrcke/ formere/ fremdrage/ handthaffue/ beskytte oc beskerme til Guds ære/ oc den Christelige Troes forøgelse/ oc Religionens forbedring/ aff vor mact oc formue. Disligest skulle wi holde menige Riigens Raad / Adel / Kiøbstedsmend/ Bønder/ oc menige Rigens indbyggere/ oc huer serdelis/ ved Loug/skiel oc Ræt/Friheder oc Priuilegier/ oc ingen aff dem at wforrætte vdi nogen maade/ effter den Recessis lydelse/ som wi dem suorit haffue. Oc skulle wi alle oc huer besynderligen/ aff vort Kongelige Embede/ for offueruold beskytte/ beskerme oc handthaffue.

Oc skal Danmarckis Rigis Raad/samptligen oc huer besynderlig / være forplictit at hiel-

Fr. Handf. art. 1.

Fr. Handf. art. 2. Riigens Raad skal hielpe Kongen.

hielpe met Kongen / at forbedre oc til rætte forsvare alle Encker / Faderløse Børn / oc dem som ey haffve rette Lauge-verge. Dißligest alle andre hielpeløse Folck / saa huer/den fattige ꝛ saa vel som den Rige/ maa nyde det Loug oc Ræt er.

2. At Adelen skal være plictig/ at være Kongen hørig oc lydig/ oc tiene met Heste oc Harnisk/ oc affverie Kongens oc Rigens skade.

ITem / efsterdi Kongen skal være plictig at hielpe huer mand Loug oc Ræt/ oc beskerme hans Land oc Rige for offvervold oc mact/ Da skal oc hans Raad/ oc Adel/ være forplictit / at være Kongen hørig/ lydig / oc bistandig / oc dem lade bruge imod Kongens ꝛ oc Rigens fiender / ehuor behoff giøris inden Riget/ met Heste oc Harnisk/ oc egit Liff / paa egen tæring / efsterdi huer Adelsmand/ som friit arffve-gods haffver / er skyldig at voge sin Hals for sin Herre oc Konge/ oc Fæderne-Rigis frelse/ oc Landsens fred. Dog skulle de icke være plictige at brugis

(inden Riget paa egen tæring.)

Naar de ere plictige at drage uden Riget.

brugis vden Riget/ vden Kongen selff personligen drager met/ oc da skal hand være plictig at holde dem vden deris skade/ effter gammel sedvaane. Dog det forbund imellem Riget oc Førstedømet vforkrencket.

End sidder nogen hiemme vden forloff eller tilbørligt forfald/ da skal Rigens Raad være forplictit ved deris Eed/ at dømme hues den er falden til Kongen/ effter hans effne oc leylighed. End hender det trende sinde/ da kiøbe sin frelse igien aff Kongen.

Oc skal Danmarckis Rigis Raad oc Adel/ nyde oc beholde altid herefter/ Hals oc haand met alle Kongelige sager/ met deris eget gods oc tienere/ saa friit som Kongen haffver offver Kronens tienere/ oc Kronens gods: Oc ey besvergis aff Kongen/ Fogeder eller Lensmend i nogre maade/ vndertagit at føre Kongens oc Dronningens Fadeburd/ naar de drage Personligen igennem landit: Eller vch saa skeer/ at nogen obenbare Feide komme paa Riget/ Da skal dog Kongen ingen besvering legge paa Adelens tienere/ vden det skeer met menige Danmarckis rigis Raads samtycke.

3. Huorledis om de Hellige dage holdis skal/ som Ordinantzen vdviser.

Ord. fol. 39 a.

Ingen Tingdage, taarredage eller arbeide paa Höytidsdage,

FØrst/ Effterdi stor wskickelighed holdis her vdi Riget/ met Tinge at holde/ oc anden bestilning oc arbeides at tage sig faares paa de Høytider oc hellige Dage om Aaret/ som er vdi vor Ordinantz/ som wi om Religionen haffve ladit vdgaa / indskickit at skulle hellig holdis / Da ville wi at her-efftere ingen Tinge-dage/ taarre-dage/ eller andet arbeide faare-tagis offver alt vort Rige Danmarck/paa anden oc tredie Paaske-dag/Sammeledis paa anden oc tredie Pintzedag / vor Herris Himmelfards-dag/ oc om Jule-helligt skal oc holdis effter gammel sedvaane. Oc skal icke heller nogre Tinge-eller taarre-dages holdis eller besøgis de tre neste dage for Paaske-dag. Fordrister sig nogen til her-imod at giøre/ da skal hand være falden fore/ til sit Herskaff for huer sinde hans brøst saa findis/ iij/ Marck Penninge.

T.B. 9. f. 2. G Rec. p. 157, 196, 299.

eller paa de tre hoste dage for Paaske.

4. Jngen

B Recess.

4: Ingen skal vdtappe Brendevin eller nogen anden drick/ om hellige dage/ før end Middag.

(Ord: fol. 39 a.)

Skulle vore Fogeder / Embitzmend/oc disligeste Borgemester/ Raadt/ oc Byfoget/ haffve flitig tilsiun/ at de dage som hellige ere budne vdi vor Ordinantz/ holdis; Oc huem der-imod giører/ bliffve tilbørligen straffet: Icke skal heller tilstedis at nogen Drick fal holdis/ eller vdtappis/ enten Brendevin/ eller nogen anden drick paa nogre dage som Hellige ere budne/ før end Middag / paa det ingen der-met skal holdis fra Predicken/ oc anden Gudstieniste at besøge vdi Kircken. Fordrister sig nogen her-imod at selge/ eller vdtappe/ enten Brendevin eller anden drick/ paa forneffnde Hellige dage før middag/ som før er rørd / Da skal den samme/ Vin eller drick vdtapper/ haffve forbrut hues hand haffver met at fare/ oc den samme som Dricken kiøber/ straffis aff sit Herskaff som vedbør/ paa hans iij. Marck penninge. Men der-som Borgemester/ Raad eller Byfoget seer igiennem fingre / at sligt skeer/ eller findis

4. Rec. p. 34, 35.

Om nogen her-imod gjør.

Om Borgemester, Raad eller Byfoged igiennem fingre seer.

findis forsømmelige/ oc lader icke straffe der effter/ da bøde sex Marck penninge til Kongen/ oc settis aff sit Embede.

5. Huorledis Kongens steffninge skal forkyndis.

T.B.9. K.B.7. C.4 Rec. p. 199.

Oc huilcke som met Kongens steffninge skulle steffnis/ De skulle lougligen steffnis/ vdi deris egen nerværelse/ met vidnisbyrd/ saa de det selff høre som steffnis/ oc haffve saa lang tid effter leyligheden at de kunde møde. Oc end om den steffnis/ icke vil lade sig findis/ oc er dog inden Landit/ oc vden Loulig forfald/ Da skal den som steffne vil/ lade steffningen læse oc forkyndis for hans brofiel met vidnisbyrd trende sinde/ oc to dage imellem huer/ oc giffve det hans Folck tilkiende/ saa mange hand kand fange ved at tale/ oc da stande det for fulde. Oc huilcken som der offver sidder samme steffninge offverhørige/ foruden Louglig forfald/ oc det nøgactige bevïser/ vdi de sager som bør at steffnis for Kongen/ da haffve hand tabit Sagen/ til saa lenge hand vil møde. Men huilcken som steffner en anden/ enten for Kongen eller andre tilbørlige Dommere/ oc hãd huercken selff/ hans

NB. Ladar personen sig icke finde. (T.B. 9, p. 2.)

... nogen sidder ofverhörig, som stefnet er; T.B. 9.

eller som stefnet hafver.

fuld-

fuldmyndige/ eller hans Louglige forfald møder/ da haffve i lige maade tabit Sagen til den steffnis Louglig igen/ oc giffve der-til hâs gienpart sin beviislig kost oc tæring igien. Oc skal ingen mue steffnis for Kongen for de Sager/ som bør at steffnis oc dømmis til Herritz-ting/ oc til Lands-ting/ før end Dom er gangen.

6. Om Herritz-Fogeder at sette.

Item/ skal Kongens Lensmend skicke dem wberyctede Dannemend til Herritz-Fogeder/ som skulle skicke huer mand Loug oc Ræt vden vild. Giør Herritzfogeden nogen wræt/ da skal hand affsettis/ oc svare selff sine gierninger.

7. Om Dommere-Eed.

Skal saa holdis/ at Rigens Raad/ Embitzmend/ Rigens Cantzler/ Landsdommere/ Borgemestere/ Raadmend oc Byfogeder som nu ere/ eller kommendis vorder/ skulle sverie Kongen en Eed. Oc Herritzfogeder skulle sverie Kongens Lensmend en Eed/ vdi form som her-effter føl-

 ger:

ger: Jeg N. loffuer oc tilsiger/ at ieg vdi de Sager som mig forkommer/ huad heller de ere Liff/gods eller ære anrørendis/ at ieg vil dømme der-om Retfærdeligen / oc icke vdi nogre maade ansee vold/mact/ frendskaff/ venskaff/ Gunst eller Gaffue/had/affuind eller Niid/ Men ald-eniste vil haffue Gud oc Retfærdighed for øyen / oc dømme retfærdeligen effter Lowg oc Ræt/ oc hielpe huer til rætte/ saa vel den fattige som den Rige/ den Edel som den Wedel/ saa vel den vdlendiske som den indlendiske. Jeg vil oc icke før/ eller siden effter at Dom affsigis/ hemmeligen eller obenbare/tage eller anamme eller opbære/ formedelst mig selff eller nogen anden/ nogen gifft/ skenck/ Guld/ Sølff/ Penninge eller pennings verd/ formedelst huilckit nogen part maatte sin Ræt vorde forkrencket for/ saa sant hielpe mig Gud oc hans hellige Ord.

8. At ingen kaldis fra Herritzting/ Landsting/ eller Rigens Cantzler før-end Dom er gangen.

Sup. art. 5. T.B.9. C.4. Rec. 201. F2. R. art. 1. F2 Händf. art. 25.

Item skal Kongen icke heller mue drage nogen fra sit Herritz-ting/ eller Lands-ting/ met sine Breffue/ icke

heller

C. Recess.

heller fra Rigens Cantzler; Icke heller skal no-
gen skiude sig fra sit Herritz-ting oc Lands-
ting/ før-end Dom er gangen: Men huilcke
Sager som bør at forfølgis til Herritz-ting/
skulle did steffnis / oc tage Dom der-paa be-
screffuit. Oc naar nogen ey vil nøyes met
Herritz-tings Dom/ da mue de steffne Herritz-
Fogeden met samme sin Dom/ ind til Lands-
ting/ oc der tage Dom for dem bescreffuit/ oc
der-som dem tyckis at dem icke vederfaris ræt/
Da mue de indsteffne Lands-tings Dom /
met Landsdommeren for Kongen oc Dan-
marckis Raad / dog at de haffue tilforn for
dem baade Herritz-tings Dom/ met Lands-
tings-dom bescreffuit. Oc skulle alle Domme
som affsigis til Herritz-ting / Lands-ting /
Bircke-ting / oc vdi Kiøbstæderne eller anden-
steds/giffuis rætteligen oc klarligen bescreffuit/
met begge parternis beuisning/saa mand nock
kunde bliffue berættet aff samme scrifftelige
Domme/ huor Sagen sig forløben er / naar
den kommer ind for Kongen oc Raadet.

Kommer oc nogen ind for Kongen met
nogen Sag/paa huilcken de haffue icke baade
Herritz-tings Dom/ oc Lands-tings-Dom

 met

met dem/ Da reyse de til forgeffvis. Vdi lige maade skal holdis til Bircke-ting/ Byting/ oc paa Raadhuss vdi Kiøbstederne.

Item / Steffner oc nogen Sandemend/ Neffning / Rebsmend/ eller nogen Dommere/ oc de bliffve funden quit/ Da skal den dem steffner/ være plictig igien at giffve dem deris tæring/ som de haffve giort paa veyen frem oc tilbage/ til deris egit igien.

9. Om wretfærdige Domme.

HVor nogen Dommere giffver nogen wretfærdig Dom vd/ oc det skeer for hand icke er ret vnderviist i Sagen/ eller oc Sagen er hannem vrangt forført/ eller oc hand haffver det giort aff vanvittighed/ Da skal hand igien giffve den Sagen er anrørendis hues beviislig skade/ kaast oc tæring/ hand der paa giort oc liid haffver. Kand der oc befindis oc bevisis at Dommeren haffver tagit gunst/ Gaffve/ vild eller frendskaff/ for Rætten/ Eller Sagen findis saa klar/at hun icke kand regnis for vanvittighed/eller vrang

vnder-

3 Reces.

vnderuisning/ Da skal den der-for affsettis/ oc ey sidde mere vdi Dommeres sted/ oc bøde imod Bonden skaden igen / oc Kongen siden hues igen offuerbliffuer aff hans boeslaad.

10. Huilcken som giør Dommeren wliud paa Tinge.

T.B. 3.

HVilcken som findis enten paa Tinge eller for Dom / oc giør Fogeden eller Dommeren wliud/ met roben/ buldren/ eller banken / eller oc banden / eller giffuer Dommeren eller sin genpart nogen skends-ord/ naar de sidde Dom/ oc er Dommeren eller Fogeden wliudige for/ icke vil giffue platz oc rom paa Tingit/ de delis/ oc bøde imod Dommeren iij. Marck/ oc imod deris Herskaff iij. Marck danske: Oc huer mand som suer oc bruger Guds naffn forfengeligen til Tinge eller for Dom/ skal være plictig at giffue en Skilling for huer gang hand saa suer/ oc de to huide skulle til næste Hospital/ oc Dommeren skal haffue den tredie huid/ for hand skal opkreffue dem/ oc huer som saa suer/ skal stille Dommeren til-freds / før-end hand ganger

aff

Skendsord om mand giffuer Dommeren, eller or sin genpart, eller oc Dommer

Sweren oc banden paa tinget.

4 Rec. p. 31.

aff Tingit/eller haffve forbrut iiij. marck penninge/ halffdelen til neste Hospital/ oc halffdelen til Dommeren oc Scriffveren.

II. Alle Breffve skulle Registeris som vdgiffvis paa Tinge oc paa Raadhuss.

Item/ skal huer Ting-scriffvere haffve en Ting-bog/ vdi huilcken hand skal indtegne alle Domme/ skøde-breffve/ vidner/ oc alle andre merckelige breffve/ som gaar til Tinge vdi hans tid / met samme Breffs dato. Oc naar samme Scriffvere døer eller vdi andre maade skillis ved Tingit/ da skal den Bog indleggis vdi fierings-Kircke/ eller Landekiste vdi huert Herrit/ eller vdi anden god forvaring/ paa det huer kand forfare om behoff giøris / hues tilforne forhandlit er. Findis oc nogen Scriffvere eller andre at forfalske ting-Bogen / da straffis der-for som en falskener. Sammeledis skal vdi lige maade Registeris alle Breffve som vdgiffvis for Borgemestere oc Raad vdi Kiøbstederne/ oc samme Bog forvaris paa Raadhuset.

12. Huem

C3 . Recess.

12. Huem hiemmel maa være.

HVo som Hiemmel vil være til Tinge eller i nogen Rætter-gang/ paa sine egne oc sit Her-skaffs vegne/ oc vil der-met dra-ge andre fra sin Ræt/ da skal den som saa hiembler/ strax personligen stande i samme sted/ vnder samme forfølling/ oc lide oc vndgielde hues Lougmaal vdi samme Rætt kand forfølgis/ paa det ingen Mands rætte deel skal spildis. Oc skal ingen hiemmel staa for fulde/ vden den der vederhefftig er/ eller fuldmyndig aff den der bør at svare der-til met rætte. Jngen skal heller fremskicke sit hiemmels-Breff til Tinge/ vden hand sender det bud der-hoss/ som fuldmyndig oc mectig er/ strax at skulle gaa vdi Rætte som forscreffuit staar.

13. Huorledis Dømmis skal paa Tiuffue eller andre som deris Liff haffue forbrut.

NAar nogen mand/ enten Tiuff/ eller nogen anden Vgiernings-Menniske skulle Dømmis til døde/ enten vdi Kiøbstederne/ til Herritz-ting/ eller Bircke-

ting; Da skal Fogeden tage til sig de beste Tingmend / oc selff met dem være plictig at Dømme til eller fra; Oc ey tilneffne andre Doms-mend offver hannem / som her-til skeed er; Oc skal Fogeden giffve begge parterne samme Dom bescreffvit / vnder sit egit oc samme viij beste Ting-mends indsegle / at antvorde begge parterne Dommen bescreffvit / om de den begere: Oc skal huert Herskaff vij dage tilforne tilbiude den som rættis skal / at ville skicke hannem Presten / som skal giffve hannem Sacramentit / oc vndervise hannem sin Siels salighed / om hand det haffve vil.

Item / vdi Kiøbstederne skulle Borgemester oc Raad være plictige vnder deris xl. Marcks sag / at sidde Dom met Byfogeden / naar nogen skal Dømmis til døde / oc vdi lige maade giffve beskreffvit som før er rørt.

14. For alle Tings-vidne skal giffvis varssel.

Skulle ingen Tings-vidne effter denne dag vdgiffvis offver alt vort Rige Danmarck / enten til Herritz-ting / Lands-ting / Bircke-ting eller Byting / som geller paa nogen Mands ære / Lüff eller Eyendom /

dom/ vden den det paagelder bliffver der-til Lougligen kallit/ oc fanger varssel/ eller oc er selff til vedermaals-ting.

Men findis nogensteds trætte/ imellem reens-brødre/eller boels-brødre/ vdi Byer eller anden-steds/ for afferie eller affslæt/ vdi de marcke som rebt ere; Da skal den som paakla-ger mue tage aasiun/ oc giffve hans genpart varssel som skaden haffver giort/ oc fange det bescreffvit/ endog hand icke giffver hans jor-drot varssel/ oc siden tale den til met Lougen som hannem haffver afferiet eller affslagit.

15. Om Vidne imod Vidne.

Item/ om der oc findis nogen tid Vidne imod vidne/oc vdi en sag; Da skal Dommeren grand-giffveligen grandske oc forfare alle de vidnisbyrd paa baade sider/ oc Dømme effter de som rætviise kand kendis/ men de som wretfærdige findis/forføl-gis der-for som her efftersfølger. Oc der-som nogne aff parterne skiude paa andre vidnis-byrd oc bevisning end hand da tilstede haffver/ Da tilstedis hannem saa megit som Lougen

 vdvi-

vdviser / dog icke vden ẽn tid / oc skal da neffnis huad vidnisbyrd hand paaskiuder.

16. Falske vidne skulle optegnis / oc huad deris straff skal være.

Naar vidne gaa til Tinge eller andenstleds for Dom / da skal Dommeren fremkalde dem som vidne skulle bære / oc de skulle sverie met opragte Fingre / at de ville sige sandingen: Oc skal Dommeren formane dem huad straff der skal efftersølge / dersom de vidne løyen: Findis der nogen at vidne obenbare løyen met sin fri vilie oc ræt forsat / saa mand kand kende at hand vandt løyen / Da straffis hand paa sine to Fingre / oc hans boeslaad være forfalden til sit Herskaff / oc aldrig faa opreisning igien.

Men om Sandemend / Eyer / Neffninge / Oldinge / oc neffnings toug / Derom straffis effter Lougen. Oc naar slig falske vidne kommer for Dommeren vdi Rætte / oc bliffve feldt / Da skal Dommeren være forplictit at lade Scriffveren tegne / oc scriffve vden paa samme vidne som feld bliffve / oc Dommeren

at

at forskicke samme vidne/ met deris Naffn som felde bliffve/ til Lensmanden/ vdi hues Leen de vdi eres. Oc Lensmanden skal neste ting der-effter lade dem forkynde til Herritz-ting som felde ere/ oc der straffis de som forscreffvit staar. End døller Dommeren eller Scriffveren met nogen/ bøde iij. Marck til bonde-sagen/ oc iij. Marck til Kongen.

17. Alle ere felde som vidner effter en Mand/ som icke vidne maa bære.

ITem/ vidner noger Mand paa Tinge/ vdi Loug/ eller vdi tingsvinde/ der laugsøgt er/ eller vdi andre maade feld er til sine iij. Marck/ Vidner hand først/ da ere de alle felde der hannem vidne effter/ endog hand vidner sandingen. Men vidner hand sist/ da felder hand ey vden sig selff.

18. Wdedisk Mand maa ingen Mand vidne til skade.

ITem/ skal ey heller nogen Wdedisk menniske/ eller nogre andre som forvunden ere for nogen swærlig Sag/ Tiuffve/

 For-

(T.K.p.3r. M.B.24.) Forrædere/ Troldkarle/ eller Troldquinder/ staa til troende/ enten vdi vidnisbyrd/ eller vdi andre maade/ ehuad de ville sige eller vidne paa nogen.

19. Ingen skal pineligen forhøris førend hand er dømt.

(T.B.4, p.1.) Item/ skal ingen pineligen forhøris/ vden den er tilforn forbunden til døde/ for nogen mißgierning.

20. For huad Sag Loug maa giffuis.

Skal ingen findis til Loug for nogen momme-sag. Men siger nogen Mand anden nogit til vdi Kruhuss/ Møllehuss/ Smedehuss/ eller andensteds vdi slig forsamling/ da maa den der sigtet er/ steffne den anden til Tinge for slig snack oc saffn: vil den da det icke bestaa/ oc ey er bebisligt/ eller siger sig at vide der ingen skiel til/ andet end hand haffuer hørt løst Folck saa sige/ da skal Fogeden finde hannem Lougløs hiem igen.

Sigter oc den ene den anden for nogen wærlig Sag til Tinge/ for Dom/ eller vdi nogen

gen anden forsambling/ oc det icke kand beuisis hannem offuer/ da dølis den det sagt haffuer derfor som en løgnere.

Fordrister nogen Dommere her-imod/ eller imod Lougen/ at finde nogen til Loug/ Da straffis der-faare som vedbør/ oc oprætte den som loug giffuis-imod/ sin kaast oc tæring oc skade-igien/ oc være vdi Herskaffs minde der-for.

Skal Dommeren eller Herritz-Fogeden giøre Kongens Lensmend/ vdi hues Leen de ere/ Aarligen regenskaff/ met klare Register paa alle deris naffn som Loug haffue giffuit huert Aar; Disligest paa alle deris Lougsmend/ oc Loug-høringer; oc skal antuordis Kongens Lensmand fra sig samme Register oc regenskaff.

21. Huorledis holdis skal/ naar Manddrab skeer.

Hvor nogen Kiøbsteds-Mand eller Bonde giør nogen Mandrab/ oc det icke skeer aff vaade eller nødverige/ oc Manddraberen griffuis/ bøde liff for liff/ oc hans Hoffuitlaad være forbrut/ halff til den dødis næste Arffuinge / oc halff til hans Her-

Herskaff oc Mandraberens slect der-met være quit for ald ydermere feide/ oc ey besuergis met nogen ydermere bod. Oc der-som saadan Manddrabere/ oc hans metfølgere vndkommer/ da skal Sandemænd eller neffnd der-om skillie/ oc ey boed førre der-for festis. End festis boed førend Lougligen suorit bliffuer/ Da skal samme boed være forbrut til den dødis Herskaff/ oc hand skal være plictig det at forfølge. Oc sueries Manddraberen da fredløs met Rætte/ oc efftermaals-Mand klager det for Kongens Foget eller Lensmand / Da skal hand lade randsage oc spørie effter hannem offuer alt sit Leen/ paa Kongens/ oc lade rætte offuer hans Halss/ huor hand hannem der-effter kand betræde paa Kongens. Oc vdi lige maade skulle Adelen naar de tilsigis aff Sagsøldêren/ være forplictig at søge oc straffe offuer Mandraberen paa hans halss/ om det er aff deris Tienere/ oc icke tage der Gunst eller Gaffue for. Oc vil Adelen icke straffe deris Tienere/ som bliffue suorit fredløs for Manddrab / oc er tilsagt der-om/ da maa Lensmanden vdi hues Leen det er vdi/ gribe dem oc lade straffe der-offuer som forscreffuit staar.

Vil

Vil oc icke Kongens Fogeder straffe Kongens Tienere / som bliffve sworit fredløs for Manddrab/ Da maa den som jorddrotter til den Gaard som den i bode eller vdi vaar som slagen bleff: Oc hans Hoffvitlaad være forbrut/ som forscreffvit staar/ oc Manddraberens slect der-met at være vden feide. End rømmer Manddraberen oc flyer / saa hand ey kand opspøries eller betrædis/ oc sweries fredløs / Da bøde hans slectinge til den dødis Frender/ rætte Landebod effter Lougen/ Oc der-met være angerløs for feide/ oc hans Hoffvitlaad være forbrut til hans Herskaff.

Men findis oc bewisis Manddrab at være giort aff vaade oc nødverge/ oc Manddraberen sweries til boed/ oc bliffver til-stede/ Da bødis trende atten marck Penninge effter Lougen / oc icke mere / oc gelde huer til boed som hand vdloffver/ oc Manddraberen oc hans slect være der-met vden feide/ oc Kongens Lensmand skal være plictig at liusse Kongens fred offver hannem til Tinge.

End fordrister den dødis slæct at feide/ eller feide lade Manddraberen / eller hans Kiøn her-offver / Da skal huer aff dem som saa giøre / bøde xvj Marck pendinge til Kon-

gesagen/ oc haffve forbrut den bøder de skulle haffve.

22. Huilcket Husffred oc Gaardfred er.

Dræber mand nogen, eller saar hustru, hion eller giest, i sit hus eller gaard.

M.B. 2, 16, 18.

HVilcken Mand der farer jnet raaden Raad til anden mands Huss eller Gaard/ oc dræber hannem i sin egen Gaard/ eller Hustru/ Hion eller Gæst som der er indbøden/ da er hand fredløs derfor/ oc alle de met hannem vaare vdi fær oc føllige/ om det bliffver til Tinge fært/ oc forfuld effter Lougen/ oc bliffver drab da svoren met Rætte/ da falde halff hans Hoffvitlaad/ vden Jord/ til den Konge-sagen haffver/ oc andet halffdelen til den Bondesagen haffver.

Saarer eller vanfører hand nogen af disse forsagde.

End hambler hand/ eller saarer/ eller vdi andre maade met raaden Raad vførmer Hosbonden/ Hustruen/ Hion eller Gæst/ da er det Husffred/ Oc da bøde offver andet Lougmaal oc Rætte-bøder/ xv. Marck penninge til Konge-sagen/ oc xv. Marck penninge til den skaden fick/ oc maa hand før end hand kærer Husffred oc Gaardfred/ forføllige andre hans Lougmaal huad ved hannem er brut til sin

rætte

rætte bøder effter Lougen / oc haffuer end-da sex Vgers dag at kære Hussfred.

23. Huorledis Tingfred oc Kirckefred kand brydis.

HVilcken Mand som findis enten paa Tinge / vdi Kircker / Kirckegaarde / enten til Herritzting / Landsting / Bircketing / Byting / eller nogen andersteds / som Dom oc Ræt settis / tager til verige / høder eller truer nogen mand met vred hu / eller verginde haand / oc det er bevisligt / endog hand ingen skade giør / bøde til sit Herskaff xl lod purt Sølff / for huer sinde hans brøst saa findis. End hugger hand eller sticker til Blod-vide / och saa at saart vorder / Da bøde hand for Saarit som Lougen vdviser / oc der-offuer til sit Herskaff xx lod purt Sølff. End slar hand pust eller neffue-hug / staffshug / eller i nogre andre maade / da bøde hand der-for effter Lougen / oc til sit Herskaff xl lod Sølff / for Tingfred oc Kirckefred.

Skeer drab paa Tinge / oc vorder Draberen greben ved ferske gierninger / da miste

hand halsfen/ oc hans boesłaad at være forbrut/ halffdelen til dens Arffvinge som dræben vörder/ oc halffdelen til sit Herskaff / om det icke skede aff vaade eller nødverige. End findis twiffvel i nogre maade/ da skulle sandemend eller Neffninge der=om skillie. Ere de oc flere om gierningen/ da bøde Hoffvitmanden xl Marck penninge/ oc metfølligerne huer halff saa megit/ halff=parten til den Dødis arffvinge/ oc halff=parten til sit Herskaff.

Oc skal Tingfred oc Kirckefred regnis/ fra mand drager fra sit Huss/ ret væien til Tinget eller til Kircken/ oc siden fra Tinget eller Kircken/ oc ret væien hiem til sit Huss igen. Dog at hand ey tager aff væien eller andre syssle for.

24. Huorledis Hussfred/Gaardfred oc Kirckefred/skal forfølligis oc huad straff der=for bør.

E skal Hussfreds / Gaardfreds / oc Kirckefreds brøde saa forfølligis / At paa det første Ting skal liussis oc kæris: Paa det andet skal Her-

ritz=

ritzfogeden selff neffne xiij de bæste wilde Her-
ritzmend/ som da til Tinge ere/ saa viit som det
skee kand effter leiligheden: oc siden til det tre-
die Ting derom skillie. Dog skal ey tilneffnis
his obenbare wvenner. End skillies de da-
at/ da stande det de fleste giorde/ vden de bliff-
ve rætteligen feld: Den samme Loug er oc om
de sverie alle it. ¶ End kærer hand icke inden
sex Vger effter det andet hans Lougmaal er
gangit/ Da døllie den for Sagen er/ met xij
Mend gilde oc geffve: End vidis nogen mand
slig gierning/ oc døllie hand/ da verige sig met
Herritzneffnd som forscreffvit staar/ oc den
Sagen forfølliger skal dog icke dwis for løy-
ner. End falder hand af Lougen/ oc drabit
er/ da haffve hand dags-rom oc natte-frest
at rømme: Men vorder hand siden greben/
da gange det aa hans halss. End er hand
falden for flere Lougmaal/ oc er drabit/ da
bøde som forscreffvit staar. End vorder no-
gen mand draben/ der saadan gierning vil
giøre/ oc det nøgactig oc skiellige bevisis kand/
da haffve hand hiemme-geld/ oc ligge paa si-
ne egne Wercke/ oc bøde derfor huercken til
Konge-sagen/eller til nogre andre.

25. Voldførsels bøder.

Item/ skal ingen bøde for Voldførsel effter Marckeskieltal/men det regnis for it vold/ naar nogen voldføris / oc icke for mere eller flere vold/ som det haffuer værit aff gammel tid.

26. Den som feld bliffuer til xl. marck Sag/ haffue sex vger at rømme/ eller at bøde.

Vorder nogen Mand feld til xl. marck Sag/ der ey haffuer fuldt ved at hette/ eller anden Sag som hannem bør at bøde for/ saa som hand bærier nogen mand/ Saarer eller røffuer / da skal hand haffue sex Vgers dag/ effter at hand er Lougfeld paa Tinge/ enten at bøde eller at sette borgen: giør hand huercken inden sex vgers dag/ da farer hand som andre Fredløse mend.

(L. B. 21.)

27. Om Sandemend at de icke mue sverie om eyendom.

Item/ skal Sandemend / Neffninge eller Eyermend icke heller sverie om eyen-

B 3 Reces.

eyendom effter denne dag. Men huo som vil dele om eyendom / hand det forføllige som eyendom bør at delis / til Herritzting / Landsting / oc for Rigens Cantzler / oc vinde først grunden oc eyendommen / før-end hand bruger Sandemend / Eyermend eller Neffning / vndertagit Herritzskiel oc Marckeskiel / da beholder huer effter Lougens stuff oc seerkiøb offuer marckeskiel / Oc hues egendel / eller fællit / hannem er tilfalden til arff / Dog Sandemend haffue suorit. Oc naar nogen Mand klager paa Marckeskiel / der som ey er minde til / eller findis Sandemends Breff / at tilforn er giort oc suorit Marckeskiel / som Lougen vdviser / oc ey heller findis Sten eller Stabel / da skal den som paa-klager / giffue alle Laadseyerne oc Jordeyerne varssel til deris Husse viij. dage tilforn / før-end hand kalder paa Sandemend / om hand er i det Herrit. Eller oc xiiij. dage / om hand er vden Herrit / oc inden-Lands / Men er hand vden-Lands / da giffue hannem sex vgers varssel tilforn. End haffuer hand ingen-steds Brofiel her vdi Riget / da giffue hans Bonde varssel der paa Boeligit boer / der som trætten er / effter-som forscreffuit staar. (forordn. p. 281.)

Skal

Skal oc ingen effter denne dag findis til Loug oc Laugheffd / vden hans genpart fanger louglig varssel / som forscreffuit staar / eller er selff til vedermaals-Ting.

Skulle oc icke Sandemend / Neffninge / eller Oldinge suerie / imod Loug oc laugheffd / meden de ere ved fuld mact / oc twfeld. Oc der-som Sandemend / Neffning / Eyermend / eller Oldinge / suerie nogen Mand til skade met wrætte / Oc skal Lands dommeren haffue mact / om det aff hannem begæris / at opstæffne bæste Bymend / som dem mue felde om de haffue giort wræt.

Oc skal Sandemend / Rafnsneffnings / oc Oldingers fald / være til bonden dem felder iiij marck penninge aff huer dem / oc siden deris boeslaad imod deris Herskaff.

Sameledis skal holdis om Loug oc Laugheffder / Dog at de Louge oc Laugheffder som Riddermendsmend haffue giort / de steffnis ind for Kongen oc Rigens Raad / oc ey andersteds / Thi ingen / enten Lands-Dommere eller nogen anden / maa dømme paa nogne de Sager som gælder nogen aff Adelen paa deris liff eller ære / vden Kongen selff / met menige Danmarckis Rigis Raad.

28. Huor-

B Reces.

28. Huorledis Marck oc Eyendom̃e skal rebis. (L.B. 22.)

SKal ingen forbiudis / Skouff / Marck / eller eyendom / effter Lougen at kalde til Rebs / endog Kronen eller Kircken haffuer der laad oc deel vdi. Dog om Marckerebninge skal saa holdis som̃ her effterfølger. Først naar nogen Laadseyere vdi nogen By finder sig at haffue brøst / enten vdi Marck / Skouff / eller eyendom / Da skal hand sig bekære til Tinge / som Lougen vdviser / Oc før-end der melis Reb paa nogen eyendom / Da skal Fogeden først neffne viij. vwildige Lougfaste Herritzmend / Som skulle paa en beneffnd tid oc dag der-effter komme paa samme eyendom som Rebis skal / oc tilforne giffue hans genpart varssel til deris Huff / oc disligeste all Mend som ere vdi den By boendis / som samme eyendom tilligger / At de ere der-hoss / Oc skal der granskis oc forfaris om den der klager / haffuer slig brøst / at der bør at gange Reb / eller ey / oc det skulle de vinde paa næste Tingdag. Findis der da slig brøst at Reb skal gaa / Da skal Fogeden

oc de viij Herritzmend som bliffve vdneffnd:
til siuns-Mend/ Først offver alt giøre deris
fliid at fordrage oc tilfrids-stille den som brøst
haffver/ met Laadning eller vdleg/ aff den som
mere haffver/ paa det at alle eyere icke skulle
fange skade aff Reb: oc huor icke anderledis
kand forligis/ end Reb skal mælis/ Da huor
fiering findis paa Marcke/ skal Rebis effter
fiæring: oc huor boel er/ skal Rebis effter boel:
huor Otting er skal Rebis effter Otting:
Saa skal oc være om tolting/ fiæring eller
quarter: Oc huor saa findis at gribe-jord:
er/ som tilforne icke haffver værit lagt/ Enten
vdi boel/ Fiæring/ Otting/ eller Marck-
sølffs-jord/ den Rebis effter gammel Land-
gield oc skyld.

Oc naar nogen Reb mælis paa Mar-
cke/ da skal Rebsmend være plictig vnder deris
faldsmaal/ at komme paa Marcken den dag
Fogeden haffver dem forlagt/ saa tiidlig som
Soel gaar op/ oc da begynde deris Rebning:
oc skulle saa Rebe til Soel gaar neder/ oc for-
føllige saa deris Rebning vden forhalling el-
ler affladelse/ dag fra dag/ til de haffve Rebt
Marcken altsammen/ paa det ingen Bonde
skal

C 3 Recess.

skal besvergis/ met slig vnyttig & forderffuelig Kaast oc tæring/ som her-til skeet er.

Oc skal Eyermends fald/ oc Rebsmends fald være xvj. marck penninge til Bonde-sagen/ och saa megit tjl Konge-sagen.

29. Jngen maa bruge fællitz eyendom mere end hans fællig taal.

L.B. 20.

HVor fællig findis/ da skal huer-cken Kongen/ Adelen/ Bonde/ eller nogre andre/ bruge fællig vdi Skouff/ Marck/ Fægang eller Fiskevand/ met Fiskeri/ Olden-svin/ Skouffhug/ eller anden brugelse/ ydermere end huer sin laad oc deel kand taale: Dog saa at paa de fælligs Skoffve vdi Falster oc Langeland liggendis/ som Kronen haffver laad oc deel vdi/ skal ingen sla stort Vild vden Kongen/ eller andre paa hans vegne/ vden det skeer met Kongens tilladelse.

fællig skouff vr med Kronen/ paa Falster oc Langeland

Huilcken som vil haffve fælligs Skouffve deelt oc partet / hand skal da mue kreffve dem til Rebs effter Lougen/ oc Rebis saa som forscreffvit staar. L.B. 20. K.B. 18.

30. Ingen maa hugge vdi wskiffte Skouffve.

(L.B.20.) NB

Vindis Skouffve som flere end en laadseyer er til / oc ere de wskiffte / da skal slig Skouffve efter denne dag være vdi fred / oc intet huggis der-vdi / enten aff Laadseyerne / eller andre / før-end samme Skoffve bliffve saa skifft oc Rebt / at huer ved huor sin laad kand falde. Vil siden nogen eyer hugge / da hugge paa sin egen part: fordrister sig nogen her-imod at hugge / eller hugge lade vdi wskiffte Skouffve / enten laadseyer eller andre / Da maa huer laadseyer som haffver laad oc deel i samme Skouffve dele der-for / lige-som det vaare huggit vdi hans ennemercke.

31. At Adelen nyder friit Fiskeri / oc Aale-gaarde for deris egen grund.

(L.B.44.) Fr Handf: art: 10. Nÿ privil. art. 4. (C4 Rec: p. 307.)

Item / maa oc skulle Danmarckis Riges Raad oc Adel / nyde oc beholde deris frii Fiskeri / for deris egen Grund / desligest Fiskegaard / Fiske-boder / oc anden

C3 Recess.

anden Fiskeri/ som de aff Arilds tid/ oc besynderligen vdi Kong Hansis tid/ haffue hafft.

Item/ skal huer maa nyde Aalegaarde for deris egen Grund/ vndertagit i de Fiorde/ som Kronen oc den menige Mand haffue skade aff.

32. Huorledis Adelen maa bruge deris handel met Sildefiskid/ oc staalde Oxene.

Fr. 2. Hand. fa. 11. (K. B. 10, p. 4.) (L. B. 44, K. B. 10, p. 6.)

VIl oc nogen aff Adelen besøge Sildefiskid / oc der bruge sin næring/ da skal det oc være Adelen wforholdit/ Efterdi det tilladis Fremmede oc Vdlendiske oc mue bruge deris fordeel der at salte. Skal det oc være Adelen wforbudet oc friit fore/ at Kiøbe/ oc selge saa mange Oxene at staalde/ som huer kand staalde/ paa sit egit Foder/ eller hand kand lade fodre hoss sine egne Tienere/ som ere plictige at holde Foernød/ dog der met Kongens oc Kronens told wforkrenckit. C4 Rec. p. 251.

33. Om Landkiøb.

Inf. 34. K. B. 9, p. 4, 6, 7; 10, p. 23.

ITem/ skulle icke heller Prelater/ Prouister / Prester/ Embitzmend/ Lensmend/ Kiøbmand (?) [illegible] paa Landet forbudet. C4 Rec. p. 156.

 Huss=

Husffogeder / Ridefogeder / Scriffvere / eller Bønder paa Landet / Pebbersvenne / eller oc Bissekremmere / bruge nogen Kiøbmandskaff paa Bøgden oc vdi Landsbyerne til forprang. Dog skal ingen som boer paa Landet / oc pløyer oc saaer / være forbuden / at kiøbe sit sæde-Korn / eller hues andet hand behoff haffver til sit Husis ophold.

34. Ingen Bonde skal trengis til aff sin Hosbonde at selge sine Vaare.

K.B.9.
NB
(K.B.11.)

SKal her-efter huer Bonde være friit oc obet fore / at mue vbehindrit selge sine Vare / det være Korn / Smør / Honnig / Oxene / Heste / Fisk / oc alle andre Vare / hues hand haffver / oc icke forbiudis aff Kongen / Embitzmend / Raad / Adel / om de end arffveligen vnder dem besiddendis er / oc skal der-offver ingen Prelater / Riddere / Riddermendsmend / tvinge eller trenge nogen Bonde / eller kaste hannem derfor nogen vhylde paa / eller derfor beskatte hannem.

Men vil nogen Riddermandsmand kiøbe noget aff sin Bonde / Da skal hand

haffve

C3 Recess.

haffve det vdi hans minde/ oc met hans vilie/ ligervis som hand kiøbte det aff en fremmet. Sup. 33.

Item/ skal oc være forbuden offver det gantske Rige/ alle Prelater/ Adelen/ Fogeder/ Bønder paa Landet/ oc alle Bissekremmere/ At bruge nogen Kiøbmandskaff paa Bøgden/ oc vdi Landsbyerne/ met Alne/ Maade/ eller Vegt. Men huilcken paa Landet/ nogit saadant behoff haffver/ Da skulle de det kiøbe vdi Kiøbstederne/ aff vore oc Kronens Borgere. K.B. 9, 10, 23. 4 Rec. p. 156. (K.B. 10, p. 6.)

Oc skal huer Riddermandsmand være friit oc vforbudit/ at giøre sig sit egit Gods saa nyttig som hand kand/ oc selge det huem hand vil. Dog skal ingen Riddermandsmand mue paa Landsbyerne/ selge enten Staal/ Salt/ Humble/ Klæde/ eller nogen Kram-Vare. Fr. Handf. art. 12. Ny Privil. a. 20. Nota

35. Om dregt oc Klædebon.

Item/ skal ingen effter denne dag her vdi Riget bære Gyldenstycke/ Bliant/ Sølffstycke/ eller noget andet Silckestycke som er islagit met Guld oc Sølff/ icke heller Perler/ vden paa Hoffvedit eller Halsklæde/ Fr. 2. h. art. 19. forordn. 237.

klæde; icke heller Guldborder/ Sølffborder/ Guldsnorer/ eller Sølffsnorer/ til besætting paa Klæder i nogre maade/ effter den menige Adels begære/ vden Kongen/ Dronningen eller deris Børn allene: huem der findis imod at giøre/ da haffve forbrut det hand drager/ til neste Hospital; Oc naar Hospitals-Mester: det esker aff hannem selff/ eller aff deris verige/ om det er Quindfolck/ eller oc dem icke deris egen verige er/ Hosbonden/ Faderen/ eller andre veriger/ da lide hand der maning faare som for anden gæld: Dog her vndertagit/ der-som Dronningen vil giffve hendis Naadis Jomfruer nogen Hoffklædning/ besæt met Sølffstycke/ eller Guldstycke/ da maa de drage det den stund de ere vdi Gaarden/ oc icke lenger.

Skal oc ingen wfrij Mand/ enten Borgere/ Bonde/ eller Wfrijmands Hustru eller deris Børn/ eller noget wfriit folck bære Fløiel/ Dammask/ eller Silcke-stycke effter denne dag/ vnder samme brøde.

Dog skal det være tillat/ en erlig Møe/ som icke er aff Adelen/ at bære it sticket Bindicke paa Hoffvedit/ dog icke slagne Lad/ eller andet nyt Smycke. Vil oc den som Hospitals-

for-

forstander er/ see igennem Fingre met dem/ da mue andre huem der vil dele dem der-fgare/ oc vinde dem sligt Silckestycke aff.

36. Om frij Quinde tager vfrij Mand.

Item/ skal ingen frij Quinde/ eller frij Møe/ effter denne dag/ tage nogen vfrij Mand. Hues nogen fordrister sig til her-imod at giøre/ Oc det icke skeer met hendis Venners raad/ Da skal hun strax haffve forbrut alt hendis Jordegods til neste arffvinge/ saa de mue det strax anamme. End skeer det met neste Venners Raad/ Da skal hun haffve mact at selge det inden Aar oc Dag/ til friit Folck. End skeer det ey/ da være hendis Gods falden til neste Frender/ saa de mue det strax anamme/ Fæderne-gods til Fæderne-Frender/ Oc møderne-gods til møderne-Frender/ Oc de beholde det til dem oc deris arffvinge.

37. Om nogen Vfrijmand døer/ som haffver friit Gods.

Item/ døer nogen Vfrijmand/ som vfrij vaar fødder/ oc haffver dog fangit Frijhed/ oc lader effter sig frelst Gods/ oc haffver ingen frelse arffvinge/ Da skal det Gods icke falde til Kronen/ eller falde vdi nogen vfrijhed; Men skal dog komme til hans rette arffvinge igen/ Dog de ere vfrij; Oc det skulle de dog icke beholde/ Men selge det Adelen igien/ inden Aar oc Dag for fuldt verd; Dog om det er vfriit Gods/ det hand haffde før end hand bleff frij/ Det falder til rette arffvinge.

38. At ingen Vfrijmand maa kiøbe frijt Jorde-gods.

Item/ skal ingen Borgere/ Bonde/ eller andre vfrij Folck/ her vdi Riget/ mue Kiøbe eller pandte noget frijt Jordegods effter denne dag.

39. Om

39. Om Sædegaarde iblant Adelen.

Item/ skal Sædegaarde iblant Adelen/ som til arffve er falden/ effter denne dag bliffve ved Sverdsiden/ oc hos Brøderne/ met vgedags mend/ oc det neste omliggendis Gods / saa viit som Godzit oc arffven som falden er kand taale. Oc Brøderne skulle giøre Søsterne oc Svogrene fylliste / met andet Jordegods/ oc Penninge for bygningen effter Samfrendernis tycke. Och saa skal holdis altid vdi ald arffve / som falder iblant Adelen / naar de ere alle lige nær.

End hender det saa/at arffven falder effter Fader oc Moder/ oc ingen Broder til er/ Da skifftis arffve imellem Søsterne effter Lougen / huor Broder icke til er. Sammeledis vdi ald anden arffve / huor arff falder til Quindfolck ene/oc icke Mand lige nær er vdi arff/ Da skifftis arff som før er rørd. Dog skifftis Broder ij parter til/ oc Søster fylliste vdi Jordegods / oc Penninge for bygningen/ for hendis tredie part som før er rørd.

40. En arffvinge oc icke flere skal besidde it Bondegods.

SKal der-om saa holdis/ at huilcken selffeyer Bonde som besidder nogen Bondegaard / den skal bruge alle Gaardsens eye/ baade vdi Skouff oc Marck/ oc ingen aff de andre metarffvinge skal bruge noget aff Gaardsens tilliggelse/ men skulle anamme fylliste aff den som Gaarden besidder / hues den kand ydermere taale / offver Kongelige tynge/ effter Lensmandens oc samfrenders tycke.

Fordrister sig nogen aff metarffvingene her-imod/ at bruge nogen aff Gaardsens eyendom/ da forfølligis der-for met Ran eller andre dele. Skeer det och saa/ at den der Gaarden besidder/ forhugger/ eller forhugge lader samme Gaards Skouffve til wplict/ eller oc forkommer nogen aff eyendommen/ som der-til liggendis er/ oc icke holder Gaarden ved mact/ da skal Lensmanden haffve mact met samfrender / at sætte der en anden paa igen/ aff metarffvingene/ som vil oc kand frede Skouffven/ oc kand holde Gaarden oc eyendommen

ved

ved mact/ oc rede der fuldt aff til Kronen/ oc hans metarffvinge fylliste/ som hannem bør at giøre/ som forscreffvit staar.

41. Jord som er giffven fra Bondegods/ oc til Kircken/ skal ingen komme for leye/

Item/ de Jorde som er giffven fra Bondegaarde oc til Kircken/ skulle de Bønder fra hues Gaarde/ samme Jorde giffvene ere/ nyde oc beholde for den skyld oc Landgield der pleyer aff at gange/ aff gammel tid; dog skulle de være plictige/ Arffvinge effter anden/ at feste samme Jord aff Kongens Lensmand paa Kirckens vegne / for en skiellig feste/ naar den døer som samme Jord fest haffver/ for en kendelse skyld: Oc huem deroffuer haffuer tagit nogen Jord eller eyendom fra Kircken/ imod Dom oc Rættergang/ da skulle Lensmendene vinde samme Jorde til Kircken igien met Dom oc Rættergang; oc dem som nogit saa tagit haffver/ bøde derfor effter Lougen.

42. Huorfor Bonden maa vdvisis aff sin Gaard.

ITem/ skal der ingen Mand vdvisis aff sin Gaard/ som haffver fest Gaard aff sit Herskaff/ Den stund hand holder samme Gaard hand haffver fest/ ved heffd oc bygning/ oc den forbedrer/ oc giffver sin skyld vdi lauge-tide/ som er Smør-skyld til Sancti Hansis dag midsommer/ Kornskyld ad Sancti Mortens dag/ oc andre smaa bede/ gæsteri oc Oldengield/ oc anden rættighed/ huer til sin tilbørlig tid/ oc er sin Hosbonde oc hans Foged vdi hans frauærelse hørig oc lydig/ oc ey laaner/ leyer/ eller fester fra sin Gaard/ Ager/ Eng/ eller nogen Gaardsens tilliggelse/ eller tilsteder nogen anden mand at bruge samme Gaardsens tilliggelse/ oc ey forhugger nogne de Skouffve der tilligger vdi nogre maade/ vden hans Herskaffs eller visse Buds minde.

43. Encker skulle beholde deris Gaarde vden feste til fardag/ med de Vilkaar som nest foregaar.

ENdog Encker ere plictige at feste den Gaard eller bolig de vdi boe/ effter deris Hos-

Hos-

C3 Recess.

Hosbondis død/ saa fremt som de ville besidde Gaarden/ Dog skulle de mue sidde til neste oc rætte efterkommendis fardag vden festes dog met slig vilkor / at de holder samme Gaard ved hefft oc bygning/ oc den forbedre/ oc giffue sin skyld vdi lauge-tide/ som er Smørskyld ad Sancti Hans dag midsommer/ Kornskyld ad Sancti Mortens dag/ oc andresmaa bede/ Gæsteri/ Oldengæld/ oc anden rættighed/ huer til sin tilbørlig tid/ oc er sin Hosbonde oc hans Foged vdi hans fraværelsz hørig oc lydig/ oc ey laaner/ leyer eller fester fra sin Gaard/ Ager/ Eng/ eller nogen Gaardsens tilliggelse/ Eller tilsteder nogen anden mand/ at bruge samme Gaards tilliggelse/ oc ey forhugger nogne de Skouffue der tilligger i nogre maade/ vden sit Herskaffs eller visse Buds minde.

44. Om Bonden vil feide naar hand vdvisis.

ITem/ naar nogen god mand vdvisér nogen aff sit Gods / for hans rætte forsømmelse skyld/ Da skal den Bonde som saa vdvist vorder/ sætte borgen den Jordrotten er/ at hand ey skal feide den som (L. B. 1.) Hand skal sette borgen, at hand ei skal feide Den som effter kommer, or at betale det resterende;

boe-

boeligen effter hannem fangendis vorder/ saa vel som for hues hand aff rætte plictig er: vil hand ey sætte borgen for feide/ da maa hans Jordrot/ hindre oc fange hannem/ saa lenge hand sætter borgen for feide/ oc ey der met at giøre huercken vold eller herverck.

45. Om Bonden som icke vil sætte borgen for tilbørlig Sag.

OM nogen Mands Tienere bliffver sigtet for nogen Sag/ der Liff/ Lem/ eller ære/ er anrørendis/ eller nogen truer anden Mand met feide/ brand/ eller vdi nogre andre maade/ oc vil icke sætte borgen/ naar Herskabet der paa esker/ da maa den paatagis oc sættis/ til hand sætter borgen.

46. Om vedteckt vdi Byer.

HVad vide som Almuen legger paa vdi nogen By eller Torp om hegnet oc gærde/ seer Hiord oc anden Byens nytte oc tarffve/ det maa ey en grande eller to kuldkaste/ Men skulle alle holde vide oc vedtegt: huo som siden bryder/ oc ey vil holde som andre

andre grande vedtager / da mue de hannem pandte for hans Wlydelse/ oc ey bryde fordi enten vold / herverck/eller andet.

47. Ingen skal Wskielligen mue Gæste sine Tienere.

L.B. 1. p. 4.

SKulle Kongens Fogeder / Embitzmend / Adelen / oc alle andre / Geistlige eller Verdslige / skielligen / oc redeligen gæste / eller gæste lade deris Tienere / eller dem som de vdi befalling haffue / oc ey begærendis fremmet drick eller andet sligt / men lade sig nøye met hues Bonden til redelighed kand affstedkomme. Disligest at de ey besuerge dem met ydermere foring / end som de pleye / oc plictig ere aff gammel tid.

48. Ingen skal tage andre Mends Tienere i forsuar.

ITem / Jngen skal haffue eller holde staaendis Suenne/ Pebersuenne/ eller Bissekremmere paa anden Mands Gods / eller tage andre Mends Tienere i forsuar.

K.B. 23. (K.B. 22.)

49. Huorledis Frijmand maa selge sit Gods.

(O.B. 4.)

Maa selgis u-lougbiuden; dog icken til frii folck.

Item / skal huer Adels-Mand mue sit Gods bode selge oc skøde / met sit Breff oc Segel / oc gode Mends vidnisbyrd / Endog at det icke bliffver lougbuden; Dog at det selgis til friit Folck oc ingen anden.

50. Om tiuffve Vinters hefd.

[I Norge holdis 30 Vinter, A.B. 22. O.B. 1, 6.]

Item / hues Gods oc Eyendom nogen Mand haffver hafft i haand oc hefdet vdi xx Vintre / wlast oc wkærdt / det beholder hand angerløst / oc waffvunden / vden saa kand findis oc bevisis / at det er enten pandt eller Forlening.

51. Huorledis Tiendis skal.

Huer tiende Kerffver Korn;

Huer tiende quæg;

Item / skulle Bønderne oc menige almue / til gode rede tiende; huer tiende Kerffve; aff allehaande Korn / oc det skal ydis i kerffven; Disligest for huer tiende Hoffvit aff Queg-tiende / skulle de giffve effter gammel sedvaane; dog vdi Halland / Bleginde / oc Lister /

Lister / oc andersteds huor de icke haffde saa rundeligen Kornsæd / der skulle de giffue Smør-tiende / Brød / Fisk / eller oc andet / som de aff gammel tid giort haffue.

Endog at Adelen ere frij for Tiende aff deris Sædegaarde / paa det at de skulle holde deris Tienere til at Tiende Retfærdeligen / da giøre dog deris Sogne-Prester fylliste for deris wmage oc tieniste / som de ville antsuare for Gud / Effterdi at den der tiener er sin løn verd / Oc Sogne-Presten er icke mere plictig at tiene Adelen til forgeffuis / end anden aff deris Sognefolck.

End klager Presten eller Kircke-verige paa nogen Mand / at hand ey haffuer Retfærdeligen tiendet / Da skal Lensmanden eller Hosbunden være plictig / at lade kaste hans Korn / oc findis hans brøst da vdi nogen maade / da haffue forbrut sin Gaard til sit Herskaff.

End vil Hosbunden ey hielpe Presten eller Kircke-verige til Rætte / da klager det for Kongens Lensmand / oc hand skal da hielpe hannem saa meget som Ræt er.

52. At Hustruen nyder halfft
effter Bondens død / af Kiøbejord, boe oc løsöre.

A.B. 3.

ITem / skal Hustruen nyde halff Kiøbe-jord / Boe oc Boeskaff / oc halff vdi alle løsse-ør effter hendis Hosbunde / huad heller hun haffver Barn ved hannem eller icke.

53. All vitterlig gæld skal betalis aff fællitz boe.

A.B. 3, 12.
4. Rec. p. 264.

EN Hion kommer sammen i boe / oc døer enten dere / da skal all vitterlig gæld / hiemgæld oc Børne-penninge / saa som derinde er / først betalis aff fællitz boe / saa viit som boe-penninge oc rørendis Gods til-recker; oc hues det icke kand til-recke / da betale huer som hand tog vdi arffue / om hand tager ved arff.

(A.B. 3, 12.) Hvad icke tilrecker, betaler arffvinger, som tage ved arffven.

54. Huorledis gæld skal kreffvis.

K.B. 3.

Betalis ej gielden af forderlt mand;

ITem / bliffver nogen for gæld-Sag forfølt til Herritzting eller Birckething / oc ey vil betale sin gæld / da skal Herritz-

ritzfogeden/ vdi huilckit Herrit det er/ met ij/ eller iiij/ Mend aff samme Herrit/ indride vdi samme Mands Gaard oc Huss/ eller andensteds huor hans gods findis der vdi Herrittet/ oc der vdvurde den fylliste for sin gæld/ som dæler paa hannem/ aff de beste Vare vdi Boet ere/ oc ey haffve forbrut nogt der-met/ huercken Herverck/ Hussfred/ eller Gaardsfred.

Findis oc den som fordelt er/ at haffve forført sit Gods vdi it andit Herrit/ eller Købsted/ saa hand ey haffver at gelde vdi det Herrit eller Birck/ der hand er fordelt vdi/ da skal Fogeden der-sammesteds vdi lige maade være forplictig at hielpe den til sin Ræt/ lige-som det sammesteds forfuldt vaare/ om hand besøgis met den Dom som vdgiffven er/ til hans verne-Ting/ oc der-som Bonden griber da til verige/ da skal hand derfor forfølgis met slig dele/ som forscreffvit staar/ oc fanger Bonden skade der-vdoffver/ da beholde hand det for hiemme-gæld.

55. Huad Embitzmend paa Landsbyerne maa boe.

Item/ skulle alle Embitzmend/ som ere paa Landsbyerne/ drage ind vdi Købste-

derne/ oc der bygge oc boe/ dog vndertagit groffve Smeder / Tømmermend / Muremestere/ Skindere/ Skreddere som sy Vadmel/ oc skal ingen Skomagere boe paa Landsbyerne/ som giøre Sko oc selge til forprang.

(K. B. 10, p. 5.)
(4 Rec. p. 133.)

56. At Borgemestere oc Raad i Kiøbstederne skulle holde god Politi/ oc gode Embitzmend i Kiøbstederne.

OC skulle Borgemestere oc Raadmend vdi huer Kiøbsted/ være forplictige at holde god skick oc Politi vdi Kiøbstederne/ saa at der findis gode Embitzmend / oc huer der kand/ bekomme for it skielligt verd/ Humble / Salt / Staal / Klæde/ Støffle/ Sko / oc andet huis Landsens indbyggere behoff haffve/ som bør at findis fal vdi Kiøbstederne.

57. Ingen maa vføtme Skiffbrodne Folck.

Tager og røffver nogen fra Skibbrudsmand.
(K. B. 21. F2 Forordn. art. 73; K. B. 26.)

HVo som tager eller røffver nogen Skiffbroden Mand/ hand forfølgis at bøde der for som for stigroff.

58. Om

3 Recess.

58. Om Broer at giøre/oc alfare veye.

(forordn. p. 21/107.)

Item/ skulle alle Kongens Fogeder oc Embitzmend / oc huer besynderligen/oc andre som haffve Broer i forlening/ oc haffve aarligen Broekorn ind at komme/ vdi sin forlening være plictige at lade ferdige-giøre alle de Broer som ligge vdi deris Leen/ met gode stercke stolper oc bulfielle / vel tilslagne oc tilnaglet/ oc met gode stercke oc ferdige recker paa baade sider. Findis der ocsaa om Vinteren saa megit Vand paa enderne ved Broen/ at mand kand icke vel der-offver komme vden fare / da skulle de lade forlenge Bulbroen saa meget mere/ eller oc opfylde det met Steen oc Grud ved baade enderne/ at mand kand vel der-offver-komme vden skade.

L. B. 40, 41, 42. Rec. p. 301. Fogeder oc Embitzmænd som haffve Broer i forlening.

Findis der oc nogen forsømmelse / da stande Kongen til rette derfor/ om paaklagis/ oc bøde hues skade som nogre veyfarindis der-offver fangendis vorder.

Skulle oc Kongens Fogeder oc Embitzmend sammeledis haffve flitig tilsiun/ at de Broer/

Bønder som plejer Broer ferdiger at holde.

Broer/som nogne Sogne pleyer aff lang tid ferdige at holde/ bliffuer oc i lige maade ferdige-giort oc ved mact holdit/ oc disligest at huer By holder gode Broer oc veyes vdi de Byer de selff i boe/ vnder den peen oc straff/ at huer icke vil staa sit Herskaff til rette der-for/ oc bøde skaden igen/ hues nogen reysindis eller veyfarendis Mand der-aff fangendis vorder.

Pudz i alfare veye.

Item/ huor nogne onde oc dybe pudzsse eller anden slig farlighed findis vdi alfare vey/ da skulle Kongens Lensmend/ huer vdi sit Leen/ lade tilsige menige Herritzmend/ at møde paa en forsagt tid oc dag met Heste oc Vogne/ tilføre Steen oc Grus oc hues an-det behoff giøris/ at forfylde oc ferdige giøre slig onde oc dybe veye met/ oc kand til dets be-hoff partere oc fordele Herritzmendene/ saa mange Sogne eller Byer til huer stycke veye effter leiligheden/ oc dog icke for nogen vild skyld/ den ene mer end den anden forskone eller besverge. Fortrycker oc nogen sig oc ey frem-kommer til bestemdt tid/ da delis den der-for/ oc bøde iij. Marck penninge til sit Herskaff/ oc en Tønne øl til Sognemendene vdi den Sogn hand i boer/ oc skal Lensmanden lade besee tvende tider om Aarit slige Broer/ oc

Kommer nogen icke til bestemt tid, at færdig-giøre.

Lensmanden til syn to gange om aaret.

alfare

(3 Recess.

alfare veye/ at de ferdige oc ved mact holdis/ saa fremt at hand icke vil staa til rætte der-for som forscreffvit staar.

59. Om Humble-Kuler at legge/ oc Pile-stager at sætte.

(4 Rec. p. 191.

SKal huer Bonde her-effter/ huert Aar/ imeden hand haffver rom til/ være plictig til/ der som leiligheden er/ vdi det mindste at legge fem Humble-Kuler/ iij. imper Abild/ Perer eller andre gode Træ/ oc der-til-met plante x. Piler/ eller oc haffve forbrut ij. Marck for huert hand forsømmer aff dem/ til sit Herskaff.

60. Om Hoer-Sag oc Jomfrue-krenckere.

(4 Rec. p. 192.)

A. B. 5.

HVilcken Ectemand som haffver sin ecte-Hustru leffvendis/ eller huilcken ecte-Hustru som haffver sin ecte-Mand leffvendis/ oc bliffver befunden i obenbare Hoer/ saa det er bevisligt/ da skulle de første gang/ hues brøst saa findis/ straffis paa deris Gods oc Penninge/ effter deris yderste for-

M. B. 22.

 mue/

muefindis de anden gang/da skulle de vdi lige maade straffis paa deris Gods/oc siden strax forvisis aff Landet. Komme de tredie gang/saa det er bevisligt/ Da skal den Ectemand/ hues brøst saa findis/miste sit Hoffvid: Oc disligest den ecte Quinde/hues brøst saa findis/skal druecknis: Oc naar Hoer-sag bevisis nogen offver for Capittel/eller nogen anden tilbørlig Dommere/ Da skal Dommeren være plictig at giffve det sin Lensmand eller Herskaff/eller andre som det bør at straffe/tilkiende.

Huilcken som oc sagis oc kand skielligen bevisis offver at være Jomfrue-krencker: Da skal den der-for bøde ix. Marck til Quindens rætte verige/ oc viij. skilling grot til sit Herskaff.

61. Om Bundgarn.

Item/skal saa holdis: Først skal ingen Bundgarn eller Ruser sættis fra Hagedybit/som ligger ved Oekloster/ oc til Hals-vede/ saa viit som Kongen det selff haffver vdvist. Item / skal ey heller sættis Bundgarn: eller Ruser paa Korsholm/ eller vdi Haadybit/ nermere end det skielsmaal som

staar

3 Recess.

staar imellem Dockedal oc Egensse vdviser / Men anderstæds vdi Limfiorden maa de bruge Ruser oc Bundgarn / dog icke sættis saa nær dybit / at segellatzen der-met forhindris / oc skal giøris it Skielde oc Nedboer at hengis paa alle Raadhuser vdi Kiøbstederne hoss Limfiorden / huor-effter huer skal vide at binde deris Bundgarn / Ruser / Nedgarn / Voekalffue / oc andre garn / oc skal ingen garn / som haffue mindre maske end som samme Skielde vdviser / brugis vdi Limfiorden eller nogen andensteds offuer alt Danmarck.

Findis nogen at bruge Bundgarn eller Sildevoder / mindre bundne / end som sagt er / Eller fordrister sig til at giøre imod nogen aff disse forneffnde artickle / ihuem hand er / da skal hand haffue forbrut alt hans Fiskeredskaff / oc Skiff / oc der-til-met xl. Marck penninge / halffdelen til dem / huad heller de ere Indlendiske eller Vdlendiske / som paa-kærer / oc anden halffdelen til sit Herskaff. Findis oc nogen aff Kongens Lensmend eller Fogeder / at see igiennem fingre met nogre / oc det bliffuer klagit for dem / oc siden icke ville straffe der-offuer som forskreffuit staar / da skulle de staa Kongen til rætte der-for / oc være plictige at op-

Rætte hues skade der-offuer kommendis vor-
der/ imod dem/ huem met rætte tiltaler.

62. Om̃ Trøglere.

M.B. 24. Ch. Rec. 160, 294, 295, 296, 297.

C effterdi at der findis saa mange Staadere oc Trøglere/ at løbe her-omkring vdi Riget/ oc bede Guds almøsse/ oc somme aff dem ere Karske oc Føre/ oc ere dog kommen vdi den vaane/ at de icke arbede ville/ oc fortiene deris Brød: da ville Wi at vdi huer Kiøbsted skulle Borgemester oc Raad haffue god act oc paasiun paa samme Staadere oc Trøglere/ være sig Mands-eller Quindis-personer/ oc huilcke som for Siugdom eller Alderdom ere vduelige til at arbede/ eller ere forarmet/ oc haffuer hiemme eller ere fødde der vdi Byen/ dem skal giffuis Tegen/ oc tilstedis at bede oc samble Guds almøsse der vdi Byen/ oc de som ere Karske oc Føre/ oc kunde taale at arbede/ dem skal icke tilstedis at bede Almøsse/ men skulle forvisis til arbede/ eller forvisis aff Byen/ om de icke arbede ville: Oc om de siden bliffue befunden at Trøgle eller Bede/ da skulle de forvisis aff Byen met en tilbørlig straff: Oc skal huer mand være friit

faare/

faare/dem at anamme/oc fange dem/oc holde dem til at arbede oc trælle; Oc skulle Lensmendene mue tage dem paa Kongens/Adelen paa deris egit/oc Kiøbstedmend dem som komme i Kiøbstederne/ oc bruge dem til trældom oc arbede: Dog huor vnge Personer ere som gange til Schole oc lære / oc icke haffue anden vpholdning/ dem skal tilstedis at mue gange om oc bede deris Liffs-føde.

Disligest skal oc tilstedis de Fattige oc vedtørendis paa Landsbyerne/at mue bede oc tigge deris Brød/huer vdi den Sogen som hand er fød/eller haffue boed vdi; oc skal icke tilstedis at gange andersteds end vdi samme Sogen; Men der-som Sognen er saa ringe/oc de Fattige ere saa mange/ at de icke kunde føde dem/ da skulle Sognepresterr oc Kircke-veriger giffue samme Fattige oc siuge Menniske deris Breff/ saa de mue gange om vdi Herrittet/ oc bede Guds almøsse / oc icke andersteds; Oc skulle samme siuge Menniske besictigis aff Herritzfogeden/Sognepresten/ oc Kircke-veriger vdi huer Sogen/oc giffuis dem Tegen; Oc huilcken som der-offuer findis at trøgle / den skal forvisis aff Herritterne; oc kommer hand

 der

der siden igien at trøgle/ da skal hand straffis som forscreffuit staar.

Findis det oc at Presten seer igiennem fingre / oc steder sligt Folck at gange om at Trøgle/ oc icke klager det for Herskaffuit/ eller oc hand giffuer nogen Breff eller Tegen/ at mue gange om vdi Herrittet/ at tigge Guds almøsse/ som icke bør at bede Guds almøsse: Da skal hand haffue forbrut xl marck penninge/ halffdelen til Kircken/ oc halffdelen til neste Hospital: Oc samme penninge skal Kircke-veriger indkreffue/oc der giøre Regenskaff faare: oc der-som Kircke-veriger findis der-vdi forsømmelige / oc icke indkreffuer samme penninge/ da lide de oc samme straff.

Oc skulle Kircke-veriger met Sognemendenis hielp bygge vdi huer Sogen it fattige folckis Huss/ til de fattige der i Sognen/ som icke kunde andersteds faa Huss: Oc skal sætte en Block hoss Hussit/ at gaat Folck kand legge deris almøsse vdi/ som vil giffue de Fattige nogit for Guds skyld: oc skal Presten oc Kircke-veriger haffue Nøgelen der-til: Oc Presten skal formane Folckit huer Søndag vdi Kircken/ at de betencke de Fattige met deris almøsse.

63. At

3 Reces.

63. At ingen ſkal oprycke eller op-hugge nogen Klittetag.

ITem / huem ſom findis at op-ſla / oprycke eller vdi nogre maade ødelegge Marehalm / Huideriis / Sener / Klittetag / Hielme / Slij eller de Torn ſom groer paa Strandebacken eller i Klitten imod Veſterhaff; Da ſkal den ſom det giør / eller hiembler det andre at giøre / ſtraffis ſom en Tiuff vden all naade / oc der-til at være plictig at oprætte ald den ſkade ſom der-aff kommer: Findis oc ſamme Hüideriis / Sener / Klitte-tag / Hielme / Slij eller Torn ſom er groet paa forneffnde Aaſteder hoſſ nogne / Da ſkal den / ſamme Vare findis hoſſ / være plictig at ſtaa der til rætte faare / ſom for andre ſtolne kaaſte; oc ſkal huer mand ihuem der vil / mue tiltale den ſlig gierning giør / hiembler eller findis hoſſ / ſom en ret Sagvolder; oc den ſom ſamme dele følliger / ſkal maa tage alt det faldsmaal / ſom der-aff kand falde / lige-ſom det vaar hans egen Tienere / ſlig gierning giort haffde / oc ſkal icke anſees hues Tienere det er. Bliffver oc nogen befunden met ſlig

Sag/

Sag / oc det kand hannem offver-beuisis / da skal hand icke maa staa i Loug eller Vidnisbyrd der-effter / uden den fanger opreysning aff Kongen.

(K. B. 10.)

64. At Bønder mue kiøbe deris bygnings-Temmer oc Ildebrand i de Haffner som det indføris / den menige Mand til kiøbs.

EFfterdi Wi forfare / at vore Vndersaatte paa Landsbyerne / haffue stor brøst for Bygnings-Temmer til deris Huse / oc anden deris Gaards-behoff / Disligest for Brende-vedt / mue de vbehindrit / til deris Husse-bygning / Vogne / Plouge / Ildebrand oc nødtørfft / kiøbe Temmer oc Vedt aff dem som det met Skiff indføre for Kiøbstederne / oc vdi andre smaa Haffner / huor som slet Egn er / oc igen-giffue hues Vare de haffue / som de det met betale kunde / oc ingen vore Kiøbstedsmend dem det at skulle forhindre; dog ingen at selge eller at kiøbe noget til forprang / vden hues som huer Bonde til sit egit behoff er nødtørfftigt.

Skal

Skal oc effter denne dag aldelis intet Brende-ved [illegible] vdskiffvis eller vdføris her aff Riget / Men huo som Ved haffver at selge/ de skulle den føre til kiøbs inden Riget/ oc ingen anderstedz.

65. Huor Geder maa holdis.

SAmmeledis maa frijt holdis Geder/ huor Hede ere/ disligest huor høye Skouffve ere/ oc icke findis vnderskouff / oc Geder kunde holdis vden Skouffskade/ oc huer mand kand holde dem paa sit egit/ huer mand vden skade.

66. Om Aager.

EFterdi at for osser berært/ oc Wi ere kommen vdi visse forfaring om den store misbrug/ oc vchristelig handel / sig her vdi Riget begiffver/ iblant Adelen/ saa vel som Prester/ Borgere oc Bønder / met Aager/ saa huor en vdlaaner Penninge / lader den sig icke nøye met en føye rente oc fordeel deraff/ Men vbluelige vnderstaar at tage aff hundrede/ vj, viij, x, oc en part/ penninge paa

anden: Huor en Bonde laaner en Daler/ giffuer hand en tønde Korn til leye der-aff/ huor hand laaner en tønde Korn/ giffuer hand en tønde der-aff til rente: Da paa det slig Vchristelig oc vtilbørlig rente oc Ager-maatte affskaffis oc nederleggis / haffue wi oss met vort Elskelige Danmarckis Riges Raad / Saa oc met nogre de Høylærde / beraadslagit/ At enddog det icke er sømmeligt/ oc er imod Guds bud/ at tage nogen rente eller Aager aff Penninge eller anden deel / som saa vdlaanis / oc den handel dog icke vel met alle kand affleggis / oc paa det at naar nogne Aager-breffue komme i Rætte/ at mand da kunde vide/ huad der-paa dømmis kand/ Er der giort saadan en handel paa/ At huilcken som effter denne dag vil bort-laane Penninge/ Korn eller andet paa rente/ da skal icke tagis der-aff mere til rente oc fordeel om Aarit/ end den tiuffuende partz verd der mand bortlaaner/ som er regnet / aff hundrede Daler/ fem til rente. Vil nogen Eddel/ eller Weddel/ Prester eller andre effter denne dag laane nogit bort/ Penninge/ Korn eller andet paa rente/ oc findis at tage der mere aff til rente/ end som forscreffuit staar/ Da skal den det giør/

haffue

haffve forbrut all Hoffvitsiolen / halffdelen til oss / oc anden halffdelen til den der paaklager: Dog ville wi ingen her=met giffve orsage til nogen Aager at bruge Men huer tiltencke at handle sig der=vdinden / som hand vil haffve sin Samvittighed frij / oc icke vil giøre imod den altsommectigste Guds bud oc befalling.

67. Om Jagt.

Skulle ingen kryuffve=Skytter stedis / som løbe paa deris egen haand / oc ødelegge jagten: Findis nogne slig kryuffve=Skytter / som skiude enten Adelvüld / eller nogen anden vüld / stort eller lidet / da skal huer som dem kand offverkomme / være friit fore / at lade gribe oc binde dem / oc føre dem til Tinge / oc lade deris øyne vdstinge / om de findis ved ferske gierninger. Men findis nogne kryuffve=Skytter / oc skiuder paa hiemmel / da skulle de skickis til Lensmanden / haffver hand hiemmel / Da svare den som hiemmel er / hans gierninger / oc staa der til rætte faare. Bliffver det befundit at nogen Riddermands=mand hiembler nogen at skiude

anderstieds end paa sit egit/ Da bøde der-for it hundrit marck penning/ for huer tid/ til den som eyendommen tilhører.

68. Almues Folck maa ey Skiude Diur.

VI ville oc vore Fogeder oc Embitzmend ⁒ strengeligen befallit haffve/ saa huer vdi sit Leen haffver der god acting paa/ at Bønder eller Kiøbstedsmend ⁒ icke skiude eller sla nogen Diur/store eller smaa/ eller Harer. Samledis at ingen Provister/ Prester/ Herritzfogeder/ Ridefogeder/ Borgere eller Bønder/ holder nogre Myynder eller Støffvere/ eller lade skiude Diur/store eller smaa ⁒ huem det offver-bevisis kand at giøre/ straffis der-for som for andet tyuffveri. Findis oc nogen at døllie met huer-andre/da skulle de lide lige straff ved de som gierningen giøre ⁒ Dog skal Vlffve-jagt bliffue ved mact.

Skal oc ingen giffve anden loff at jege eller Skiude paa sin egendom/ vden paa sit ennemercke ⁒ Vil nogen bruge sin jagt oc frijhed/ der som hand haffver laad oc deel/ oc icke

er

C 3 Recess.

er hans egit ennemercke/ da skal hand selff jege/ eller hans egit Folck / oc skal icke nogen mue giffve anden loff at jege paa de Skouffve eller eyendom/ som hand haffver laad oc deel vdi. Findis oc nogen her-imod at jege eller ødelegge nogen Viild/ Raaer/ Harer/ eller Reffve/ der som hand ick selff haffver laad oc deel/ da maa huer laadseyere/ der haffver laad oc deel vdi den eyendom hand jeger paa/ dele den det giør it hundrit marck penninge aff.

69. Om Brøllups-kaast oc Barssel-kaast at giøre.

Efterdi at der findis stor besværinge her-til-dags/ At være giort paa Brøllupper/ er der giort en skick paa/ som her-effter holdis skal: Først/ vdi Kiøbstederne / naar en Borgemester/ en Raadmand / eller en Kiøbmand/ vil giøre sit Brøllup/ da skal hand giøre samme Kaast vdi hans egit Huss/ oc tilbede xxiiij. par Folck/ met deris Børn oc Døtter/ Oc der-iblant skal være regnet forgangs-Quinderne/ oc maa hand oc bede xij. vnge Karle/ Disse skulle komme tilsammen/ oc effter gammel sedvaane føllige Bruden oc

 Brud-

Brudgommen til Kircken/ Oc om middagen komme vdi Brudgommens Huſſ til maaltid/oc om afftenen paa Companiet eller Raadhuſſit til dantz. Om Mandagen ſkulle de vdi lige maade komme vdi Brudgommens Huſſ/ til middags-maaltid / oc om afften paa Companiet til dantz: Oc ſkal der-offver ingen ydermere bekoſtning giøris: Men der-ſom Brudgommen vil om Tiſdagen bede nogne hans venner til ſig / vdi ſit Huſſ til middags-eller afftens-maaltid/ det ſkal ſtande vdi hans kor.

(4 Rec. p. 228) En Embitzmand ſkal oc giøre hans kaaſt hans egit Huſſ / oc ſkal bede xij. par folck til Brøllups / met deris Børn oc Døtter/ oc der-vdi beregnet forgangs-Quinderne: Maa hand oc bede vj. vnge karle: De ſkulle vdi lige maade føllige Bruden oc Brudgommen til Kircken / oc ſiden komme vdi Brudgommens huſſ til maaltid / enten til middagen eller til afften/ huilcket Brudgommen vil: om Mandagen komme de oc vdi hans Huſſ/ Enten til middags-eller afftens-maaltid: oc der-offver ſkal icke giøris ydermere bekaaſtning.

Paa

B Reces.

Paa Landsbyerne skal saa holdis/ At ingen Bonde skal bede til sit Brøllup flere end xij. par folck/met deris Børn oc Døtter. Oc vil nogen bede mindre/ det skal stande til hannem selff.

Efterdi det befindis at der giøris stor bekostning/ naar nogen Dandequinde kommer vdi Barsselseng/oc Barnet bliffuer fød/(besynderligen vdi Kiøbstederne) Da skal det affskaffis/ oc her-effter holdis effter gammel sedvaane. Fordrister sig nogen til/ enten met Brøllups-kaast/eller Barssel/ her-imod at giøre/ da skal hand der-med haffue forbrut xl. marck danske penninge til Kongen/oc xl. marck til Byen/ om det er vdi Kiøbstederne/ oc paa Landsbyerne xl. marck til sit Herskaff. (A.B. 24.) (4 Rec. p. 233. Om Bryllups Barselser, forordn. p. 239.)

70. Huad huer Embitzmand skal giøre naar hand maa komme vdi Lauget. (4 Rec. p. 149, etc.)

OC effter-som tiit oc offte beklagit er for oss/ at naar nogen vng Embitzmand / som sit handverck lært haffuer/ oc sig vil nedersætte/ oc tage for sig selff/ da bliffuer hannem aff de gamble veyret at (Klagemaal over Mester-stykker, omkostninger paa gieste-bud, etc.)

at komme vdi Lauget/met mindre end hand tilforne skal giøre sit Mester-stycke/ oc der-vdpffver besuergis met Gæstebud oc anden stor besværing/ som hannem paaleggis: oc der-for findis vdi Riget faa Handvercks folck/ som nogit kunde: Da ville wi det her-effter saa holdit haffve/ at ingen Embitzmand skal her=effter besvergis met Mester-stycke at giøre/ icke heller at giffve vdi Embedit / mere end en Gylden: oc skal her-effter icke forhindris at komme vdi Embedit/ om hand ellers er god for sit Handverck.

Giffuit paa vort Slot Kolding-huss/ *Sanctæ Luciæ Virginis* dag / som er den 13. dag Decembris / Aar rc.

M. D. LVIII.

Vnder vort Signet.

Register

3 Recess.

Register paa alle Artickle vdi denne Recess.

K 11. Alle

11. Alle Breffue skulle Registeris som vdgiffuis paa Tinge oc Raadhuss.

12. Huem hiemmel maa være.

13. Huorledis Dømmis skal paa Tiuffue / eller andre / som deris Lijff haffue forbrut.

14. For alle Tingis vinde skal giffuis varssel.

15. Om vidne imod vidne.

16. Falske Vidnisbyrd skulle optegnis / oc huad deris straff skal være.

17. Alle ere felde som vidne effter den Mand / som icke vidne maa bære.

18. Vdedisk Mand maa ingen Mand vidne til skade.

19. Jngen skal pineligen forhøris før end hand er Dømt.

20. For huad Sag Long maa giffuis.

21. Huorledis holdis skal / naar Manddrab skeer.

22. Huilckit Hussfred oc Gaardfred er.

23. Huorledis Tingfred oc Kirckefred kand brydis.

24. Huor-

24. Huorledis Husffred / Gaardfred oc Kircke-fred / skal forfølligis / oc huad straff derfor bør.

25. Voldførsels bøder.

26. Den som feld bliffuer til xl. Marck-sag / haff-uer sex vger at rømme / eller at bøde.

27. Om Sandemend / at de icke mue suerie om Eyendom.

28. Huorledis Marck oc Eyendom skal Rebis.

29. Ingen maa bruge fællitz Eyendom mere end hans fællig taal.

30. Ingen maa hugge vdi wskiffte Skouffue.

31. At Adelen nyder friit Fiskeri / oc Aalegaarde / for deris egen grund.

32. Huorledis Adelen maa bruge deris handel met Sildefiskid / oc staalde Øxene.

33. Om Landkiøb.

34. Ingen Bonde skal trengis til aff sin Husbon-de at selge sine Vare.

35. Om Dragt oc Klædebon.

36. Om frij Quinde tager wfrij Mand.

49. Huor-

C3 Recess.

FINIS.

(3 Recess.

Prentet i Kiøben-
haffn/ aff Laurentz
Benedicht.

Anno Domini,

1583.

Paa Laurentz Benedichts
bekaastning.

Oc findis hoss hannem
til Kiøbs.

*Cum gratia & priuilegio serenißimæ
Regiæ Maiestatis.*

